

Київський національний університет імені Тараса Шевченка  
*географічний факультет*  
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича  
*Центр канадських студій імені Рамона Гнатишина*  
Канадський Інститут Українських Студій  
*Центр українсько-канадських студій ім. Петра і Дорис Кулів*  
Підляський науковий інститут  
Міжнародна асоціація українців  
Чеська асоціація українців  
Центральний державний архів громадських об'єднань та українці  
Інститут досліджень діаспори

Міжнародна науково-практична конференція  
**ЗАКОРДОННЕ УКРАЇНСТВО:  
ВІД ДОСЛІДЖЕННЯ ІСТОРІЇ  
ДО ПРОГНОЗУ РОЗВИТКУ**

26 квітня 2024 року

УДК 94(477-87=161.2)(06)  
3-19

Закордонне українство: від дослідження історії до прогнозу розвитку: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 26 квітня 2024 р.) – К.:ТОВ «Геопринт»,2024. – 354 с.

*Рекомендовано до друку Вченою радою географічного факультету  
Київського національного університету імені Тараса Шевченка,  
протокол № 12 від 24 квітня 2024 р.*

**ISBN 978-617-674-065-0**

Збірка матеріалів міжнародної науково-практичної конференції містить його програму та результати студіювань науковців, педагогів, аспірантів і студентів різних регіональних центрів, а також практиків. У публікаціях висвітлюються та аналізуються питання студіювання зарубіжного українства, наукового доробку вітчизняних та зарубіжних діаспорознавців, науки, освіти та просвіти в українському зарубіжжі, мистецтва зарубіжного українства, діаспорознавства в закладах вищої освіти України та зарубіжжя, форм організації зарубіжного українства, культурної та мовної інтеграції українців в країнах оселення, українського зарубіжжя на автохтонних землях, взаємин Української держави та закордонного українства, іноземного досвіду підтримки своїх зарубіжних краян, еміграції українців до Європи після лютого 2022 року

© Винниченко І., упорядкування, 2024

## ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ МІГРАЦІЇ УКРАЇНЦІВ ЗА КОРДОН ЧЕРЕЗ ВІЙНУ

Війна вимушила покинути мільйони людей Україну. Деякі з них мігрують всередині країни, інші мігрують за кордон. Деякі люди переїхали на деякий час і повернулися до свого звичайного місця проживання, тоді як інші можуть мати проблеми з виїздом. Раптове переміщення великої кількості населення, викликане війною, створює нові виклики та додає ті проблеми, які існують у приймаючих громадах і тих, які люди залишають. Процес міграції та його наслідки необхідно оцінювати та враховувати при формуванні національної та місцевої політики.

Станом на 21 червня 2023 року за кордоном перебувало 8 млн 177 тис. українців. Порівняно з даними на 1 лютого 2023 року це майже на 188 тис. осіб більше ніж за 5 місяців [1].

Таблиця 1.

Кількість українців за кордоном у 2023 році

Дата	Показник
01.02.2023	7 989 027
29.03.2023	8 054 849
21.06.2023	8 177 638

Більше половини українців проживає лише у трьох країнах: Польщі – 22%, Німеччині – 14,6% та США – 11%. Крім того, багато громадян України попросили притулку в Чехії (7,9%), Італії (5%), Канаді (4,9%), Іспанії (3,4%) та Ізраїлі (2,75%) [5].

Звісно, враховуючи, що українці, які перебували за кордоном до 24 лютого 2022 року, могли неодноразово перетинати кордон, повертатися на батьківщину та фіксувати масові виїзди, за цими даними неможливо визначити, скільки громадян виїхало з України.

Проте, навіть спираючись виключно на дані ДПС, простежується однозначно негативна тенденція щодо виїзду українців. Зокрема, станом на 1 травня 2023 року ДПС зафіксувала 18,52 млн. виїздів з України та 15,84 млн прибуттів. Різниця становить 2 мільйони 686 тисяч. Лише у квітні 2023 року негативний імміграційний баланс зріс на 31 тис. перетинів. Однак це збільшення є незначним у порівнянні зі справді масовим відтоком із грудня 2022 року по березень 2023 року. Лише за ці чотири місяці сальдо зросло на понад 1,8 мільйона. Відк-

лючення електроенергії та масові бомбардування Росією в період з листопада 2022 року по січень 2023 року можуть бути причиною відтоку [5].

Таблиця 2.

Міграційне сальдо України 2022-2023 рр..

Дата	Показник
30.11.2022	-839 400
01.04.2023	-2 655 553
01.05.2023	-2 686 731

Станом на 1 травня 2023 року українці найактивніше перетинали польський кордон, їх в'їжджало та виїжджало майже 20 мільйонів. Це найбільше перетинання кордонів, ніж іншими країнами сусідами. За даними МЗС, найбільше українців проживає в Польщі та сусідній Німеччині.

За оцінками УВКБ ООН, станом на 26 червня 2023 року в Європі перебувало 5 мільйонів 977 тисяч українських біженців. За межами Європи проживає майже 362 тис. осіб. Ці дані ґрунтуються на інформації, оприлюдненій або отриманій владою понад 40 країн світу про кількість українських іммігрантів у їхніх країнах, включаючи Росію та Білорусь.

Проте Україна наразі не знає, скільки її громадян перебувають на території країни-агресора, не кажучи вже про те, скільки з них виїхало добровільно чи примусово депортовано окупантами. Тому сумнівною є цифра в 1,3 мільйона громадян України, які перебувають на території Росії та Білорусі. Отже, можна припустити, що станом на 26 червня кількість українських іммігрантів за кордоном становила трохи більше 5 млн осіб, з них майже 4,7 млн. – у країнах Європи. Водночас, за даними Агентства ООН у справах біженців, найбільше українців перебувають у Німеччині (1,07 млн). На другому місці – Польща (994 тис.), на третьому – Чехія (345 тис.) [3].

Зазначмо основні тенденції міграції українців за кордон через війну

– За різними оцінками, до масштабного вторгнення на території України проживало від 37,3 до 43,8 млн осіб. Станом на 1 лютого 2022 року Держстат оцінює чисельність населення (без урахування Криму) у 41,1 мільйона осіб. Розрахунки за даними мобільних операторів показують більш-менш такі ж цифри. Однак у грудні 2019 року уряд оцінив кількість жителів України в 37,3 млн осіб (без тих, хто постійно проживає на окупованих територіях). Тому ймовірна чисельність населення України перед повномасштабною війною становила, ймовірно, менше 40 млн осіб [2].

– Навіть за найскромнішими підрахунками, населення України з 1991 року по 24 лютого 2022 року скоротилося більш ніж на 8 мільйонів осіб.

– За даними Держстату, навіть до повномасштабного вторгнення Росії населення України скорочувалося більш ніж на 420 000 осіб на рік.

– За даними Міністерства закордонних справ України, станом на 21 червня 2023 року за кордоном перебувало 8 177 000 громадян України, що становить приблизно 20% нинішнього населення України станом на 24 лютого 2022 року. Майже половина українців проживає лише в трьох країнах: Польща – 22%, Німеччина – 15% і США – 11%. Лише 6% українців за кордоном мають консульські документи.

– Станом на 26 червня 2023 року УВКБ ООН повідомило про 5 мільйонів українських біженців (без урахування даних Росії та Білорусі), але ця цифра все ще величезна. Майже 2 мільйони українських іммігрантів (40%) проживають у двох європейських країнах – Німеччині та Польщі. Варто зазначити, що за оцінками Відділу народонаселення Департаменту з економічних і соціальних питань ООН, чисельність населення України у 2023 році – 36,74 млн осіб. Ці цифри, швидше за все, є реалістичними, хоча й дещо оптимістичними [4].

– Згідно з інформацією, оприлюдненою Агентством ООН у справах біженців, можна припустити, що з 24 лютого минулого року близько 6,29 млн. осіб покинули Україну та ніколи не повернулися. Станом на середину жовтня 2022 року ця кількість продовжує зростати. Отже, якщо не брати до уваги дані з Росії та Білорусі (через сумніви в їх достовірності), кількість людей, які виїхали з України з 24 лютого 2022 року по 26 червня 2023 року, за підрахунками УВКБ ООН, становить 20,64 млн., а тих, які в'їхали до України – 14,34 млн.

– Згідно з опитуванням ООН (грудень 2022-січень 2023), 65% респондентів планують повернутися в Україну «колись», але лише 12% планують зробити це протягом наступних 3 місяців. Тому повернення українців, ймовірно, вимагатиме значних зусиль з боку України та країн-партнерів для створення сприятливих безпекових, гуманітарних та економічних умов.

1. Вплив повномасштабної війни на міграцію українців: як масштаби переміщення оцінюють держава Україна та міжнародні організації. URL: <http://surl.li/ngkpx> (дата звернення: 29.03.2024).
2. Кількість українців та їх міграція за кордон через війну. URL: <http://surl.li/lfftv> (дата звернення: 29.03.2024).
3. Регулювання міграції: Прийом біженців з України. URL: <http://surl.li/esrnp> (дата звернення: 29.03.2024).
4. Українські біженці війни в Європі: між інтеграцією та поверненням. URL: <http://surl.li/sbbjy> (дата звернення: 29.03.2024).
5. Ukraine Refugee Situation. URL: <http://surl.li/dplzc> (дата звернення: 29.03.2024).